

Afgørelser – Reg. nr.: 02777.03

Fredningen vedrører: Stilling Sø Nord

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet   13-03-1964

Fredningsnævnet   18-06-1963

Kendelser

Deklarationer

OVERFREDNINGSNÆVNET >

13/3-1964

U D S K R I F T

a f

OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL.

År 1964, den 13.marts ,afsagde Overfredningsnævnet følgende

k e n d e l s e

i sagen nr. 1679/63 vedrørende fredning af arealer på nordsiden af Stilling sø.

I den af fredningsnævnet for Skanderborg amtsrådsreds den 18. juni 1963 afsagte kendelse hedder det:

"Den under 24. december 1960 tinglyste fredningsplan for Stilling sogn omfatter bl.a. helt eller delvis ejendommene matr.nr. 1a, 1b, 2a, 4d, 5a, 7i, 8a, 9a, 9f, 10a, 10c, 11a af Stilling by og sogn.

Under et møde, som fredningsnævnet afholdt den 25. januar 1961 i en sag vedrørende matr.nr. 11bæ m.fl. (sag nr. 5/1961), og hvori lodsejerne ikke deltog, blev bl.a. følgende tilført protokollen:

"Umiddelbart øst for matr.nr. 11bæ og indtil det længere mod øst værende areal, hvorpå der er tinglyst kirkefredning, er beliggende grænsende ned mod søen, et ubevokset og ubebygget areal, som omfatter de med fredningsplan belagte dele af matr.nr. 11a, 9a og 1a, Stilling by og sogn.

Under hensyn til disse arealers skønhed og beliggenhed direkte ned til Stilling sø og grænsende til kirkefredningen omkring Stilling kirke besluttede nævnet i medfør af fredningslovens § 1 at rejse fredningssag med henblik på at sikre, at disse arealer skal henligge i deres nuværende tilstand, således bl.a. uden bebyggelse og med even-

tuel videreførelse af den forannævnte sti op til kirkevejen.

Ejeren af de pågældende matr.nr.e vil pr. anbefalet brev få meddelelse om den rejste fredningssag:

.....

Nævnet udsatte sagen til afholdelse af fredningsmøde vedrørende den rejste fredningssag, som får selvstændigt journal-nr. 6/1961."

Ved anbefalede skrivelser af 25. januar 1961 tilskrev nævnet derefter ejerne af matr.nr. 11a, 9a og 1a, Stilling by og sogn sålydende:

"Da fredningsplanudvalget for Århuseggen har indbragt spørgsmålet om fredning af den del af matr.nr. Stilling by og sogn, hvorpå der er tinglyst fredningsplan, og da fredningsnævnet har besluttet at rejse fredningssag på det nævnte areal og et areal, som er nødvendigt for anlæg af en gangsti over Deres areal til Stilling kirke, skal nævnet herved i medfør af naturfredningslovens § 22 meddele, at rejsning af fredningssag medfører .....

Man var herved ikke opmærksom på, at der under de nævnte matr.nr.e hørte arealer, som ligger øst og nord for kirken, og som også hører under fredningsplanområdet.

I januar og maj måneder 1961 indsendte ejerne af de nævnte matr.nr.e til fredningsplanudvalget ansøgning om dispensation fra fredningsplanen til bebyggelse af arealerne.

Den 24. august 1960 afholdt nævnet møde med lodsejerne, hvor de blev gjort bekendt med, at den rejste sag kun angik arealerne vest og syd for kirken - de såkaldte "sølodder". Ejerne tog forbehold i anledning af, at fornævnte skrivelse fra nævnet havde omtalt alle de arealer af de nævnte matr.nr.e, som var omfattet af fredningsplanen.

Næste møde med lodsejerne afholdtes den 16. februar 1962, hvor det indstilledes, at sølodderne blev frigivet til bebyggelse.

Sagen blev derefter sendt til Skanderup-Stilling sogneråd til udtalelse. Medens sagen beroede hos sognerådet, modtog nævnet skrivelse af 16. maj 1962 fra fredningsplanudvalget, hvorefter sagen begæredes udvidet til at omfatte et større areal øst og nord for kirken, herunder de resterende arealer af matr.nr. 1a, 9a og 11a. Efter at nævnet havde modtaget sagen tilbage fra sognerådet med skrivelse af 21. september 1962, fandt bekendtgørelse i statstidende sted den 6. og 7. november 1962, omfattende ejendommene matr.nr. 3, 8a, 4a, 5a, 7i, 10a og de arealer af matr.nr. 1a, 9a og 11a, som ligger øst og nord for kirken.

Møde med lodsejerne afholdtes 16. november 1962, og nogle erstatningskrav blev fremsat.

På mødet blev det tilkendegivet, at sølodderne af matr.nr. 9a og 11a udgik af sagen og frigaves til bebyggelse.

Efter at alle erstatningskrav var fremsendt til nævnet, afholdtes på nævnets initiativ et møde med repræsentanter for fredningsplanudvalget, hvorunder man fra nævnets side henstillede, at man under hensyn til, at det, der opnåedes ved en fredning af visse arealer, ikke stod i rimeligt forhold til udgifterne herved, indskrænkede fredningsområdet, og ved skrivelse af 7. maj 1963 tiltrådte udvalget nævnets forslag.

Møde med lodsejerne afholdtes derefter den 17. maj 1963, hvorunder grænserne og omfanget af fredningssagen blev tilkendegivet.

Herefter omfatter sagen de i nedenstående fortegnelse anførte

arealer, således som disse er vist på vedhæftede kort.

Idet nævnet har skønnet, at området på grund af sin landskabelige skønhed er fredningsværdigt, jfr. naturfredningslovens § 1, vil der være at pålægge de respektive ejendomme følgende fredningsbestemmelser, hvorom der under sagens behandling er opnået enighed mellem rekvirenten og nævnet:

For såvidt der ikke med hensyn til de enkelte nedennævnte ejendomme er truffet særlige bestemmelser, fredes de nedennævnte arealer således:

Arealerne skal bevares i den nuværende tilstand, således at ejendommenes karakter af landbrugs- og skovbrugsejendomme opretholdes, og ved driften af såvel mark- som skovområderne vil der være at tage hensyn til bevarelsen af de landskabelige og naturvidenskabelige værdier.

Ændringer i terrænet eller i terrænformerne, herunder grus- og lergravning, opfyldning og planering, er ikke tilladt. Arealerne må ikke anvendes til oplagsplads. Uden for de nuværende haveanlæg må træplantning ikke foretages undtagen til bevarelse og foryngelse af eksisterende bevoksning, og i så fald skal beplantningen bestå af almindelige danske løvtræer.

Opførelsen af og tilbygninger til samt ombygning af land- eller skovbrugsbygninger på arealet må ikke påbegyndes, forinden tegning og planer for bygningen er godkendt af de påtaleberettigede.

Herudover er det forbudt at opføre enhver art af bygninger samt på arealet at anbringe eller opsætte beboelsesvogne, boder, skure eller andre indretninger, herunder master og tårne.

Etablering af teltlejre, camping- og parkeringspladser uden for arealer, der er godkendt dertil, må ikke finde sted.

Påtaleberettigede er foruden fredningsnævnet for Skanderborg amtsrådsreds fredningsplanudvalget for Århus amt m.v.

Matr.nr. Ejer

Fredet
areal
i ha
(heraf
indenfor
150 m
grænsen)

Særlige fredningsbestemmelser Grund-
værdi
pr.ha

Erstat-
nings-
påstand

Tilkendt
erstatnings-
beløb

Stilling by og sogn.

1a	Knud K.Kristensen	10.7514 (5.6414) 0.4284 0.4284	Den gennem skovlodderne fø- rende skovvej åbnes for of- fentlig færdsel, dog ikke mo- torkørsel. Den til skoven fø- rende markvej åbnes ikke for offentlig færdsel, idet adgangs- vej henskydes til en senere plan.	450.000 kr.	110.000 kr.
(2 par- celler heraf den ene skov)					
1b	do	9.5760 (4.5260)			
2a	do	4.2232 (4.2232)			
4d	do	0.5670 (0.5670)			
skov					
9f	do	0.2156 (0.2156)			
skov					
10c	do	0.4212 (0.4212)			
skov					

11a	Peder Møller	11.8290 (0.9436) 1.0260 (1.0260) 0.0880 (0.0880)	Vedrørende skovlodderne: som ovenfor	213.000 kr.	100.000 kr.
(3 par- celler heraf 2 skov)					

9a	Otto Mortensen	1.8740 (heraf indenfor 100 m fra landevej 1.4340).		106.000 kr. subsidiært 39.000 kr.	18.000 kr.
4f		?			

Matr.nr. Ejer

Fredet
areal
i ha
(heraf
indenfor
150 m
grænsen)

Særlige fredningsbestemmelser

Grund-
værdi
pr.haErstat-
nings-
påstandTilkendt
erstatnings-
beløbStilling by og sogn.

8a (Skov)	Arne Hegelund	0.6628 (0.6628)	Den gennem skovlodderne førende skovvej åbnes for offentlig færdsel, dog ikke motorkørsel. Den til skoven førende markvej åbnes ikke for offentlig færdsel, idet adgangsvej henskydes til en senere plan.	7.000 kr. + 850 kr. til til landinsp. og 615 kr. i omkostninger.	3.000 kr. 850 kr. 615 kr.
--------------	---------------	--------------------	---	--	---------------------------------

5a (Skov)	Eluf Tvergaard	1.3032 (1.3032)	Den gennem skovlodderne førende skovvej åbnes for offentlig færdsel, dog ikke motorkørsel. Den til skoven førende markvej åbnes ikke for offentlig færdsel, idet adgangsvej henskydes til en senere plan.	10.000 kr.	4.000 kr.
--------------	----------------	--------------------	---	------------	-----------

7i (skov)	Poul P.Sørensen	0.6936 (0.6936)	Den gennem skovlodderne førende skovvej åbnes for offentlig færdsel, dog ikke motorkørsel. Den til skoven førende markvej åbnes ikke for offentlig færdsel, idet adgangsvej henskydes til en senere plan.	12.000 kr.	3.000 kr.
--------------	-----------------	--------------------	---	------------	-----------

10az (skov)	Marius Andersen	0.2996 (0.2996)	Den gennem skovlodderne førende skovvej åbnes for offentlig færdsel, dog ikke motorkørsel. Den til skoven førende markvej åbnes ikke for offentlig færdsel, idet adgangsvej henskydes til en senere plan.	5.000 kr.	2.500 kr.
----------------	-----------------	--------------------	---	-----------	-----------

Samlet
fredet
areal:
43.9590heraf indenfor 100 m og 150 m
grænserne: 22.4736.Samlet er-
statnings-
påstand:
804.465 kr.Tilkendte
erstatnings-
beløb ialt:
241.965 kr.

Erstatning:

Under sagen har ejerne af matr.nr. 1a, 9a og 11a påstået de før 30. juni 1961 gældende regler lagt til grund ved erstatningsberegningen, idet de dels har anført, at de har fået meddelelse om, at fredningssag var rejst for hele arealet den 25. januar 1961, og dels, at de bør stilles, som om dispensationssagerne var blevet færdigbehandlet inden 30. juni 1961.

Endvidere har de påstået erstatning for den forsinkelse, som rejsning af sagen angående sølodderne har medført.

Da begæring om fredningssag om de ovenfor fredede arealer først er indgivet den 16. maj 1962, og bekendtgørelse først har fundet sted den 6. og 7. november 1962, findes bestemmelserne i lovebekendtgørelse nr. 194 af 16. juni 1961 at burde bringes i anvendelse.

Der vil herefter ikke kunne tillægges erstatning for forbud mod bebyggelse på de arealer, der ligger nærmere søbredden end 150 m, og som ligger nærmere landevejen end 100 m, hvorved bemærkes, at der under hensyn til, at arealet langs landevejen mod syd grænser til det ved kirkefredningen fredede areal, og at der ikke nord for arealet findes eksisterende bebyggelse, ikke ses at være begyndt en væsentlig bebyggelse inden 1. marts 1961 jfr. naturfredningslovens § 25, stk. 4.

Da lodsejerne ikke har dokumenteret noget tab i anledning af den vedrørende sølodderne rejste fredningssag, og da de ulemper, som forsinkelsen måtte have medført, skønnes rigeligt opvejet ved den prisstigning på byggegrunde, som har fundet sted, ses der ikke at være grundlag for tilkendelse af erstatning for forsinkelse.

Der vil herefter være at udrede de ved hver enkelt lodsejer

ovenfor anførte erstatningsbeløb. Da pantesikkerheden i ejendommene ikke skønnes forringet ved fredningen, vil erstatningsbeløbene kunne udbetales til ejerne.

Erstatningerne, som forrentes med 5% p.a. fra nærværende kendelses afsigelse, vil være at udrede som nedenfor bestemt, jfr. naturfredningslovens § 17."

Konklusionen er sålydende:

"De under nærværende sag inddragne arealer i Stilling by og sogn, således som de ovenfor er beskrevet og vist på vedhæftede kort, fredes som ovenfor bestemt, idet der med hensyn til undtagelser og særlige bestemmelser henvises til det ved hver enkelt ejendom anførte.

Påtaleret har fredningsnævnet for Skanderborg amtsrådskreds og Århusegnens fredningsplanudvalg.

Det samlede erstatnings- og afståelsesbeløb 241.965 kr. - med renter 5% årligt fra dato - udredes med 3/4 af statskassen, 3/20 af Skanderborg amtsfond og købstæderne i Skanderborg amtsrådskreds fordelt efter folketal i henhold til den senest offentliggjorte folketælling, og 1/10 af Århus amtsfond, og Århus kommune, ligeledes i henhold til nævnte folketælling."

Kendelsen er forelagt Overfredningsnævnet i henhold til naturfredningslovens § 19, stk. 3, hvorhos den er påanket af ejeren af matr.nr. 1a m.fl., gårdejer Knud K.Kristensen, ejeren af matr.nr. 9a og 4f, gårdejer Otto Mortensen, ejeren af matr.nr. 11a, gårdejer Peder Møller og ejeren af matr.nr. 7i, arbejdsmand Poul P.Sørensen.

Det bemærkes, at da der i henhold til bekendtgørelse nr. 63

af 2. marts 1963 har fundet sammenlægning sted af Skanderup-Stilling sognekommune og Skanderborg købstadkommune, er de af kendelsen omfattede ejendomme nu matrikuleret som Stilling under Skanderborg købstads jorder.

Overfredningsnævnet har den 5. september 1963 besigtiget de fredede arealer og drøftet sagen med de ankende lodsejere, repræsentanter for Århusegnens fredningsplanudvalg og andre i sagen interesserede.

Overfredningsnævnet har herefter besluttet at stadfæste fredningsnævnets kendelse, dog således at de af kendelsen omfattede arealer af matr.nr. 9a og 4f, tilhørende gårdejer Otto Mortensen, udgår af fredningen.

Overfredningsnævnet har endvidere besluttet at ophæve den almenheden ved kendelsen tillagte ret til færdsel ad skovvejen i "Rødkol skov".

Vedrørende skoven bestemmes samtidig, at "Rødkol skov"s areal ud mod søbredden stedse skal være tilplantet med et 25 meter bredt bælte bestående af almindelige danske løvtræer, undtagen hvor der før fredningssagens rejsning var plantet nåletræer inden for dette areal. Iøvrigt medfører denne kendelse ingen indskrænkninger i skovdriften.

Det er derhos besluttet, at kendelsens bestemmelse om, at opførelse af og tilbygning til samt ombygning af land- eller skovbrugsbygninger indenfor det fredede ikke må påbegyndes, forinden tegning og planer for bygningen er godkendt af de påtaleberettigede, ændres således, at det alene er tegninger og planer vedrørende opførelse af nye bygninger til landbrug eller skovbrug, som skal godkendes.

Under åstedsmødet blev det oplyst, at en udvidelse af Stilling kirkegård har været på tale. Overfredningsnævnet har i denne anledning anmodet Stilling menighedsråd om en udtalelse, og dette har i skrivelse af 5. februar 1964 meddelt, at menighedsrådet mener, at der kan blive brug for et areal på ca 3000 m² af matr.nr. 11a beliggende øst for kirkegården i fortsættelse af kirkegårdsarealet. Fredningen skal herefter ikke være til hinder for en udvidelse som den anførte af Stilling kirkegård.

Overfredningsnævnet har med samtlige de af fredningen omfattede lodsejere opnået mindelig overenskomst om erstatningerne. Gårdejer Knud Kristensen og gårdejer Peder Møller har således begge accepteret de over for de pågældende fremsatte erstatningstilbud på henholdsvis 150.000 kr. og 100.000 kr.

For såvidt angår ejerne af "Rødkol skov" - bortset fra de to ovennævnte lodsejere - har Overfredningsnævnet under hensyn til, at der ikke tillægges almenheden ret til færdsel gennem skoven og til, at bestemmelsen om det 25 meter brede løvtræsbælte ikke skønnes at pålægge ejerne væsentlige indskrænkninger i den forstmæssige drift af skoven, som er undergivet fredskovspligt, over for de enkelte parcelejere alene fremsat tilbud om mindre ulempeerstatninger. Over for arbejdsmand Poul P.Sørensen er der således fremsat tilbud om en erstatning på 300 kr., medens tilbudene til gårdejerne Arne Hegelund, Elof Tværgaard og Marius Andersen har andraget henholdsvis 500 kr., 600 kr. og 200 kr. Samtlige tilbud er blevet accepteret af lodsejerne.

Den for gårdejer Otto Mortensen mødende advokat har under sagen henstillet, at der tilkendes hans klient sagsomkostninger. Advokaten har i denne forbindelse anført, at den i fredningsnævnets kendelse

side2nævnte skrivelse af 25. januar 1961 vedrørende rejsning af frednings-
sag for bl.a. den på fredningsplanen for Stilling sogn optagne del af
matr.nr. 9a medførte en vis usikkerhed, ligesom der er henvist til, at
fredningens omfang for den pågældende lodsejers vedkommende har været
ændret en del gange under sagen, senest ved Overfredningsnævnets beslut-
ning om at undtage den pågældendes arealer fra fredning.

Overfredningsnævnet har under hensyn til det anførte fundet
at kunne efterkomme henstillingen og har herefter til dækning af advokat-
omkostninger tillagt gårdejer Otto Mortensen et beløb på 500 kr.

Da Overfredningsnævnet iøvrigt kan tiltræde det i kendelsen
anførte, vil denne være at stadfæste med de af det foranstående følgen-
de ændringer.

Et kort nr. Sk.111, visende grænserne for det fredede område,
som er på ialt ca 42 ha, er vedhæftet nærværende kendelse.

T h i b e s t e n m e s:

Den af fredningsnævnet for Skanderborg amtsrådsreds den 18.
juni 1963 afsagte kendelse vedrørende fredning af matr.nr. 1a og 11a
m.fl. Stilling under Skanderborg købstads jorder stadfæstes med de af
det foranstående følgende ændringer.

I erstatning udbetales til

Gårdejer Knud K.Kristensen, Stilling, ...	150.000 kr.
Gårdejer Peder Møller, Stilling, ...	100.000 kr.
Gårdejer Otto Mortensen, Stilling, ...	500 kr.
Gårdejer Arne Hegelund, Stilling, ...	1.965 kr.
Gårdejer Elob Tværgaard, Stilling, ...	600 kr.
Arbejdsmand Poul P.Sørensen, Hotelvej 8, Stilling, ..	300 kr.
Gårdejer Marius Andersen, Stilling, ...	200 kr.

Erstatningsbeløbet 253.565 kr. med renter 5% p.a. fra 18. juni 1963, til betaling sker, udredes med $\frac{3}{4}$ af statskassen, $\frac{3}{20}$ af Skanderborg amtsfond og købstæderne i Skanderborg amtsrådskreds fordelt efter folketal i henhold til den senest offentliggjorte folketælling, og $\frac{1}{10}$ af Århus amtsfond og Århus kommune ligeledes fordelt i henhold til nævnte folketælling.

Udskriftens rigtighed bekræftes

F. Garde

FREDNINGSNÆVNET>

CITERET FULDT UD I OFN K AF 13/3 1964

U D S K R I F T

af

kendelsesprotokol for fredningsnævnet
for Skanderborg amt.

År 1963 den 18. juni afsagdes i
sag nr. 6/1961
sålydende

K E N D E L S E

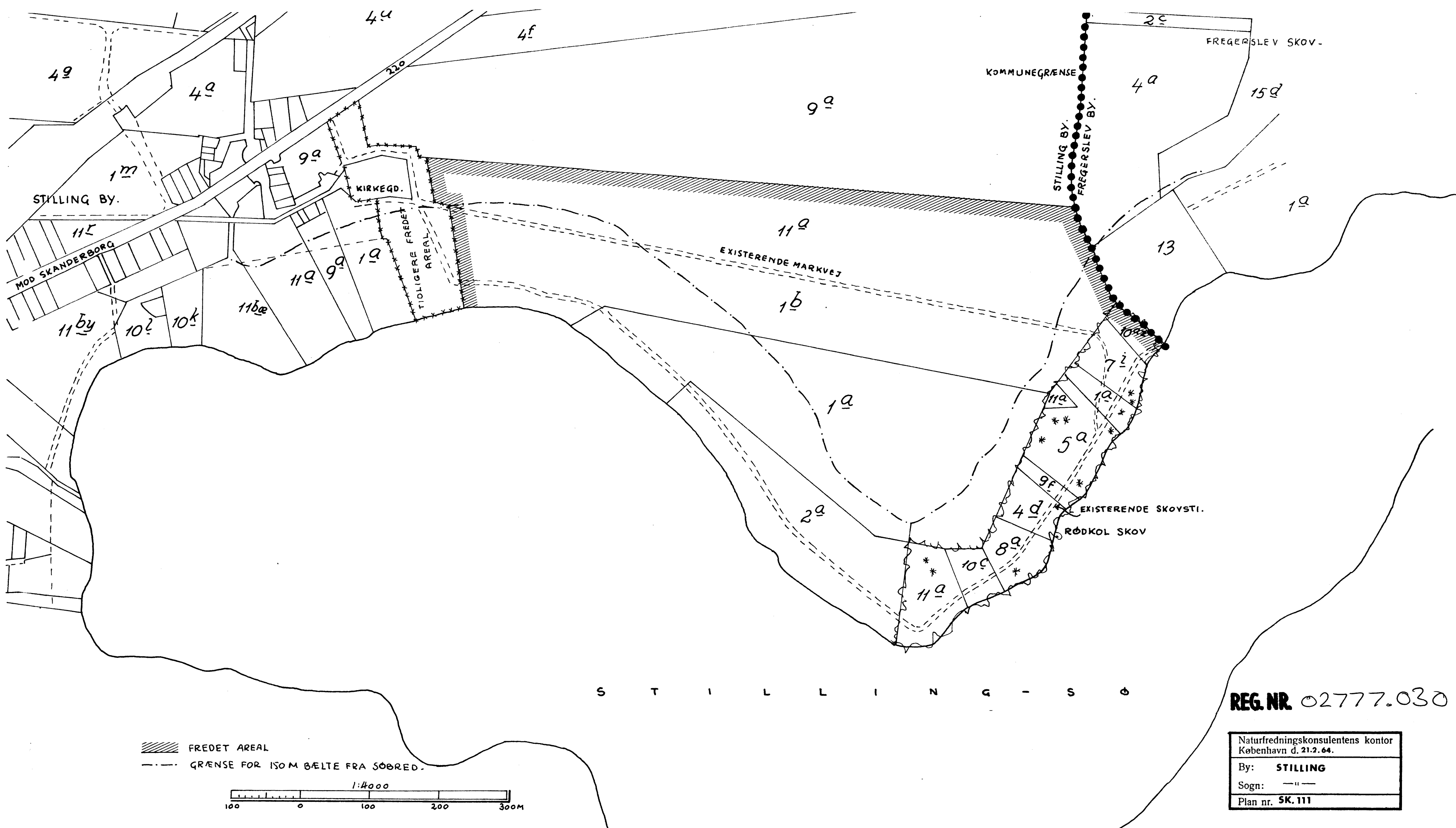
Den under 24. december 1960 tinglyste fredningsplan
for Stilling sogn omfatter bl.a. helt eller delvis ejendommene
matr. nr. 1^a, 1^b, 2^a, 4^d, 5^a, 7ⁱ, 8^a, 9^a, 9^f, 10^{az}, 10^c, 11^a
af Stilling by og sogn.

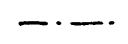
Under et møde, som fredningsnævnet afholdt den 25. janu-
ar 1961 i en sag vedrørende matr. nr. 11^{bæ} m. fl. (sag nr.
5/1961) og hvori lodsejerne ikke deltog, blev bl. a. følgende
tilført protokollen:

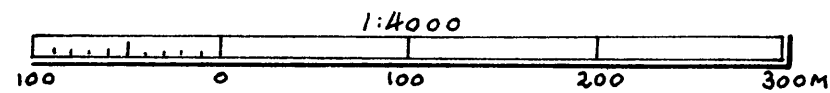
"Umiddelbart øst for matr. nr. 11^{bæ} og indtil det længe-
re mod øst værende areal, hvorpå der er tinglyst kirkefredning,
er beliggende grænsende ned mod søen, et ubevokset og ubebyg-
get areal, som omfatter de med fredningsplan belagte dele af
matr. nr. 11^a, 9^a og 1^a Stilling by og sogn.

Under hensyn til disse arealers skønhed og beliggenhed

KORT >

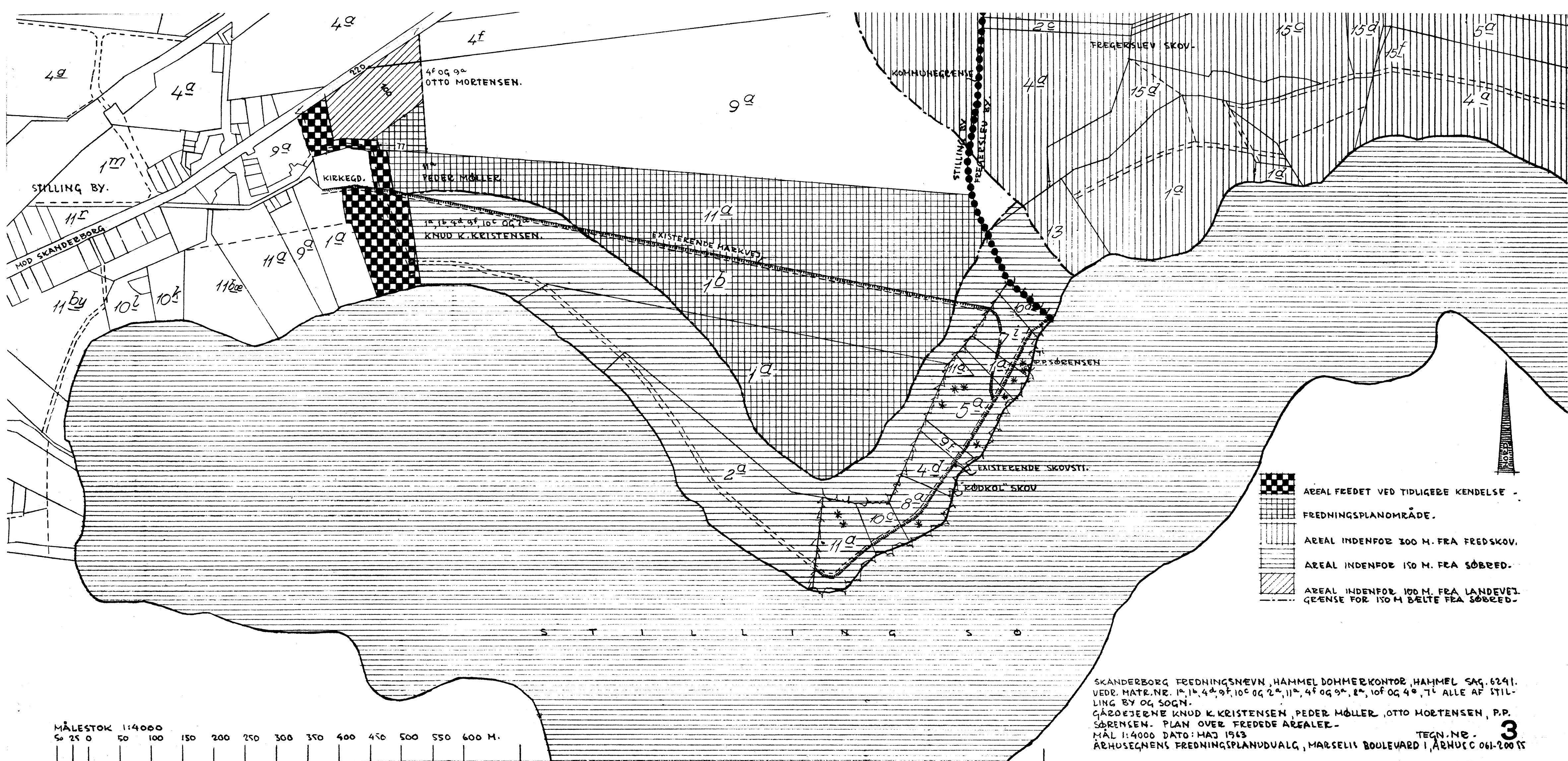
 FREDET AREAL
 GRÆNSE FOR ISOM BÆLTE FRA SØBRED.

S T I L L I N G - S Ø

REG. NR. 02777.030

Naturfredningskonsulentens kontor København d. 21.2.64.	
By:	STILLING
Sogn:	— " —
Plan nr.	SK. 111

MÅLESTOK 1:4000
 0 25 0 50 100 150 200 250 300 350 400 450 500 550 600 M.

SKANDERBORG FREDNINGSNEVN, HAMMEL DOMMERKONTOR, HAMMEL SAG. 6241.
 VEDR. MATR. NR. 1^a, 1^b, 4^a, 9^a, 10^a OG 2^a, 11^a, 4^f OG 9^a, 8^a, 10^f OG 4^e, 7^e ALLE AF STILLING BY OG SOGN.
 GÅRDEJERNE KNUD K. KRISTENSEN, PEDER MØLLER, OTTO MORTENSEN, P.P. SØRENSEN. PLAN OVER FREDEDE AREALER.
 MÅL 1:4000 DATO: MAJ 1963
 ÅRHUSEGNENS FREDNINGSPLANUDVALG, MARSELLI BOULEVARD 1, ÅRHUS C 061-200 15

TEGN. NR. **3**

DISPENSATIONER>

Afgørelser – Reg. nr.: 02777.03

Dispensationer i perioden: 24-04-2003

FREDNINGSNÆVNET FOR ÅRHUS AMT

Retten i Randers, Sandgade 12
8900 Randers - tlf. 86 43 70 00

24/04-03

Stilling Menighedsråd
v/landskabsarkitekter Nielsen og Wad
Dronning Margrethesvej 71
8200 Århus N

Att. landskabsarkitekt Ejvind Wad

Vedr. j.nr. 8/2003 - tilladelse til udvidelse af kirkegården ved Stilling Kirke, 8660 Skanderborg.

Den 24. januar 2003 fremsendte Århus Amt, Natur og Miljø, en fra Skanderborg Kommune modtaget ansøgning om tilladelse til udvidelse af Stilling Kirkes kirkegård med ca. 3.500 m² af matr.nr. 11 a Stilling, Skanderborg jorder, beliggende øst for kirkegården i fortsættelse af den eksisterende kirkegård.

Ejendommen er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 13. marts 1964 om fredning af arealer på nordsiden af Stilling Sø.

Fredningsnævnet foretog besigtigelse den 2. april 2003.

Under besigtigelsen oplyste De, at udvidelsen ønskes mod øst, da dette vil give de besøgende på kirkegården en god oplevelse, herunder med udsigt over Solbjerg Sø. Vedrørende en eventuel alternativ placering af kirkegården mod nord oplyste De, at området er meget lavtliggende og derfor fugtigt, hvilket er u hensigtsmæssigt, ligesom beligheden generelt ikke er optimal.

De fremlagde under mødet to foreløbige skitser vedrørende tilrettelæggelse af kirkegårdsudvidelsen. Endvidere oplyste De, at udvidelsen skal være klar til gennemførelse om ca. 5 år. De har foreløbig alene anmodet om Fredningsnævnets principielle stillingtagen til, hvorvidt en udvidelse af kirkegården mod øst kan tillades, herunder etablering af et maskinhus.

Århus Amt, Natur og Miljø, har foreslået, at udvidelsen alternativt sker mod nord op til Århusvej. Amtet har særlig anført, at en udvidelse mod øst vil medvirke til en indskrænkning af udsigten til søen.

Skanderborg Kommune har anbefalet, at der gives tilladelse til det ansøgte, idet kommunen særlig har anført, at en udvidelse af kirkegården mod øst er mere harmonisk end en udvidelse mod nord, ligesom det vil give en god oplevelse for besøgende på kirkegården. Endvidere har kommunen anført, at det er ret begrænset, hvem der bliver forhindret i udsynet til søen, da der nord for kirken primært ligger industrikvarter.

Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité har ligeledes anbefalet, at der gives tilladelse til det ansøgte og har i den forbindelse bl.a. anført, at en udvidelse mod nord er betænkelig, da området er lavtliggende og dermed fugtigt, ligesom en udvidelse mod

AD: 4001-1211/12-0001

øst er bedre stemmende med de planer, der er om et stiforløb rundt om Solbjerg

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
25. Apr 2002

Fredningsnævnets bemærkninger og afgørelse:

Af fredningsbestemmelserne fremgår, at fredningen ikke skal være til hinder for en udvidelse af kirkegården mod øst. Herefter og idet en sådan udvidelse ikke findes at stride mod fredningens formål generelt, meddeler Fredningsnævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, principiel tilladelse til det ansøgte på vilkår, at det endelige projekt forelægges nævnet til godkendelse.

Klagevejledning

Der kan inden 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt, klages til Naturklagenævnet over afgørelsen.

Klageberettigede er:

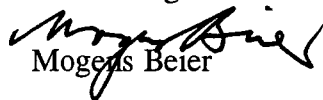
Ansøgeren, Kommunalbestyrelsen, Århus Amt, Skov- og Naturstyrelsen, Danmarks Naturfredningsforening samt lokale foreninger og lignende, der har en væsentlig interesse i afgørelsen.

En eventuel klage skal indgives skriftligt til Fredningsnævnet, som derpå vil sørge for sagens videresendelse til Naturklagenævnet.

Tilladelsen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Rettidig klage har opsættende virkning for den påklagede afgørelse, med mindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden tre år fra i dag, jf. naturbeskyttelseslovens § 66, stk. 2.

Med venlig hilsen

Mogens Beier

Kopi er sendt til:

Århus Amt, Natur & Miljø, Lyseng Allé 1, 8270 Højbjerg (j.nr. 8-70-51-8-745-7-02)
Skov- og Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø
Det centrale Fredningsregister, Haraldsgade 53, 2100 København Ø

Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø

Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomité v/Knud Damsager, Oddervej 15, 8660 Skanderborg

Dansk Ornitologisk Forening i Århus Amt, Louisevej 100, 8220 Brabrand

Det amtsrådsvalgte medlem af Nævnet, Børge Sundahl, Vinkelvej 5, 8870 Langå

Det kommunevalgte medlem af nævnet, Claus Wiese, Sophienlundvej 1, 8660

Skanderborg

Skanderborg Kommune, Adelgade 44, 8660 Skanderborg

Den 27. april 2021

FN-MJØ-006-2021. Overbygninger ved boringer

Fredningsnævnet modtog den 12. januar 2021 Skanderborg Kommunes udtalelse om en ansøgning om at opføre to overbygninger ved boringer på matr.nr. 11en Stilling, Skanderborg Jorder, Stilling Kirkevej 12, 8660 Skanderborg. Ansøgningen er indsendt af Skanderborg Vand A/S. Ejendommen ejes af Steen Christensen.

Fredningsnævnet har efter besigtigelse besluttet at meddele dispensation. Begrundelsen for afgørelsen er anført neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund

Ejendommen er omfattet af Overfredningsnævnets afgørelse af 13. marts 1964 om fredning af arealer på nordsiden af Stilling sø. Fredningen har ikke en formålsbestemmelse, men fredningen blev gennemført for at sikre, at arealerne med deres skønhed og beliggenhed direkte ned til Stilling sø og grænsende til kirkefredningen omkring Stilling kirke kunne henligge i deres tilstand på fredningstidspunktet. Det fremgår i overensstemmelse hermed af fredningsbestemmelserne, at arealernes tilstand skal bevares, så ejendommenes karakter af landbrugs- og skovbrugsejendomme opretholdes. Terrænændringer er ikke tilladt. Udenfor nuværende haveanlæg må træplantning ikke foretages undtagen til bevarelse og fornyelse af eksisterende bevoksning, og i så fald skal beplantningen bestå af almindelige danske løvtræer. Bortset fra landbrugs- og skovbrugsbygninger er det forbudt at opføre enhver art af bygninger eller at anbringe eller opsætte beboelsesvogne, boder, skure eller andre indretninger, herunder master og tårne.

Skanderborg Kommune har oplyst, at ansøgningen omfatter etablering af to overbygninger til to drikkevandsboringer. Stillingværket har fået tilladelse til at renovere to boringer, som efter arbejdernes udførelse ikke vil være synlige på overfladen. Boringerne er i dag placeret i tørbrønde, men hvis det viser sig, at boringerne er brugbare som vandforsyningsboringer, er der ønske om at ændre boringernes overbygning med en højde på ca. 1 meter, en bredde på ca. 1 meter og en længde på ca. 1,5 meter. Det er både begrundet i en forbedring af arbejdsmiljøet og øget forsyningsikkerhed. Boringerne skal jævnligt tilses og plejes, og med en tørbrønd skal medarbejderen kravle ned af en stige og udføre arbejdet på en snæver plads. Boringen vil derimod være let tilgængelig med en overbygning. Med en tørbrønd er der større risiko for, at kraftige regnvejrshændelser kan føre til oversvømmelse af boringen med deraf risiko for forurening af drikkevandet. En overjordisk boring er mindre udsat og er samtidig lettere at renholde, og renholdelse reducerer risikoen for forurening af drikkevandet.

Det er anført i udtalelsen, at der ønskes overbygninger som illustreret på de følgende billeder, idet den endelige løsning endnu ikke er afklaret, da det afhænger af, hvem der vinder boreentreprisen. Fredningsnævnet har særligt med henvisning til den nærmere udformning af de mulige løsninger afslået at træffe afgørelse i sagen uden en forudgående besigtigelse og drøftelse af sagen:

Goliat

Maxi

Skanderborg Kommune har videre oplyst, at projektområdet er 6,7 km fra nærmeste Natura 2000-område. Projektet vil ikke påvirke Natura 2000-området og er ikke i strid med Natura 2000-planens bevaringsmålsætninger. Der vil heller ikke være nogen påvirkning af bilag IV-arter.

Skanderborg Kommune har som sin vurdering anført, at der er tale om etablering af to overbygninger til to eksisterende drikkevandsboringer. Der er tale om to små bygninger af meget begrænset omfang og synlighed. De vil ikke være væsentligt synlige i landskabet og er nødvendige for at sikre et bedre arbejdsmiljø og en øget forsyningssikkerhed.

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet behandlede sagen på et møde med besigtigelse den 15. april 2021. I besigtigelsen deltog endvidere Lars Thomsen fra Skanderborg Vand A/S, Steen Christensen, Skanderborg Kommune ved Betinna Grønkjær-Petersen og Danmarks Naturfredningsforening ved Lars Søgaard-Jensen og Olaf Møller. Projektet blev gennemgået. Det kunne konstateres, at der i forvejen var afskærmende beplantning ved begge boringer bortset fra mod nord. Beplantningen vil blive bevaret. Lars Thomsen oplyste, at overbygningerne udføres i brunlige farver. Fredningsnævnet tilkendegav, at der vil blive meddelt dispensation.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningen af arealer på nordsiden af Stilling sø betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Efter projektets baggrund og overbygningernes placering skjult i beplantningen meddeler fredningsnævnet dispensation på vilkår om, at overbygningerne udføres i brunlige farver, og at beplantningen ikke fjernes, idet et sådant projekt ikke vil have nogen betydning for oplevelsen af fredningen.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkomelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 7, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Martin Møller-Heuer

Denne afgørelse sendes til:

1. Flemming Pedersen (kommunalt valgt medlem af fredningsnævnet),
2. Steen Christensen,
3. Skanderborg Vand A/S,
4. Miljøstyrelsen,
5. Skanderborg Kommune, sagsnr. 01.05.00-P25-44-20,
6. Danmarks Naturfredningsforening, København,
7. Danmarks Naturfredningsforening, Skanderborg,
8. Dansk Ornitologisk Forening, København,
9. Dansk Ornitologisk Forening, Skanderborg,
10. Dansk Botanisk Forening, København,
11. Friluftsrådet, centralt,
12. Friluftsrådet, kreds Søhøjlandet,
13. Region Midtjylland,
14. Slots- og Kulturstyrelsen.